

TERİMLER SÖZLÜĞÜ

petrol, petrol kimyası, petrol ürünleri

referanslar

- * [Petrol, Petrol Kimyası](#) (Ege Üniversitesi Yayını, İzmir, 2009)
- * [Rafineri Prosesleri](#) (Ege Üniversitesi Yayını, İzmir, 2009)
- * [Petrokimya Teknolojisi](#) (Ege Üniversitesi Yayını, İzmir, 2009)
- * [Yakıtlar Yağlar](#) (Ege Üniversitesi Yayını, İzmir, 2009)
- * [Hampetrolden Petrokimyasallara, El Kitabı](#) (Tükemat, İzmir, 2007)

D

Dalton Kanunu: Bir karışımın toplam basıncı, karışımdaki herbir bileşenin kısmi basınçları toplamına eşittir.

$$\sum p_J = \sum \frac{n_J RT}{V} = \frac{RT}{V} \sum n_J = \frac{nRT}{V} = p$$

Deasfaltering: İşlenmiş ve bazı fraksiyonları alınmış hampetrolden asfaltik maddelerin ayrılması prosesidir; asfaltik olamayan (nonasfaltering) bileşiklerini çözmek için sıvı propan kullanılır.

Debütanizör: Sıvı akımlardan bütan ve daha hafif bileşiklerini uzaklaştırmak için kullanılan bir fraksiyonlama kolonudur.

Deetenizör: Daha ağır hidrokarbonlardan etan ve gazları uzaklaştırmak için dizayn edilmiş bir fraksiyonlama kolonudur.

Degazör: Bir sıvıdan istenmeyen gazların uzaklaştırılmasında kullanılan ekipmanlardır; örneğin, sondaj sıvısı gibi.

Degradable Organik Karbon: Kolaylıkla biyokimyasal olarak parçalanabilen kağıt, yiyecek ve bahçe atıkları gibi maddelerdeki karbondur.

Degradasyon: Yaşlanma, yağlama yağlarının atmosferik oksijen, ısı, ışık ve radyasyon etkisiyle değişikliğe uğramasıdır. Yaşlanmayı kontrol eden temel eleman yağ bileşenlerinin oksijenle reaksiyona girmeleri, yani oksidasyondur. Herhangi bir yağ kullanım sırasında veya depolama süresince degradasyon olarak özelliklerinden kaybeder.

Dehidrojenasyon: Bir molekülden hidrojen atomlarının ayrılması reaksiyonudur. Dehidrojenasyon etan, propan ve bütan, olefinlere (etilen, propilen ve bütilenler)dönüştürmede kullanılır.

Dehidrosiklizasyon: Parafin hidrokarbonların aromatikleştirilmesi işlemi.

Dekantör: Rafineri ve diğer bazı endüstri dallarında kullanılan bir ayırma ekipmandır; örneğin, furfural ekstraksiyon ünitesi solvent geri kazanma bölümünde karışım akım bir dekantörde furfuralce-zengin ve suyla-zengin iki faza ayrılır.

Delayed Koking: Geciktirilmiş koklaştırma prosesi:

Demülsübilite: ASTM D 1401 veya D 2711.test metotlarıyla tanımlanan, bir yağın sudan ayrılma özelliğidir. Pek çok yağ sirkülasyon sistemlerinde yağın gerekli işlevleri uzun süre yapabilmesi için demülsübilitesi önemli bir özelliğidir.

Demülsifiyer: Suyla veya su buharıyla temas etmiş yağlardaki suyun ayrılmasını kolaylaştıran katkı maddeleridir.

Denge: Termal, mekanik ve kimyasal denge olarak sınıflandırılabilir. Termal Denge: Sistem ve çevrenin aynı sıcaklıkta olduğu haldir. Mekanik Denge: Sistem ve çevrenin aynı basınçta olduğu haldir. Kimyasal Denge: Sistem ve çevrenin aynı kimyasal konsantrasyonlarda olduğu haldir.

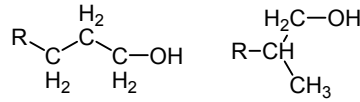
Depentanizör: Hidrokarbon akımlarından pentan ve daha hafif fraksiyonları uzaklaştırmak için kullanılan bir fraksiyonlama kolonudur.

Depropanizer: Sıvı akımlardan pentan ve daha hafif fraksiyonları uzaklaştırmak için kullanılan bir fraksiyonlama kolonudur.

Derrick: Bir kuyunun üstüne kurulmuş olan ve gerekli tüpler ve malzemeleri indirip kaldırmada kullanılan ekipmanların bulunduğu uzun bir kuledir.

Desülfürizasyon: Hidrokarbonlardan sülfür veya sülfür bileşiklerinin uzaklaştırılmasında kullanılan bir kimyasal işlemdir.

Deterjan Alkoller: Deterjan alkoller kullanılan hammaddeye bağlı olarak sentetik veya doğal olabilir. Sentetik alkollerin üretiminde kullanılan çeşitli prosesler vardır; örneğin, C2-C20 aralığındaki olefinler (düz zincirli ve dallanmış) ve sentez gazından uzun zincirli aldehit izomerleri, bundan da uzun zincirli alkoller elde edilir. Reaksiyonlar katalizörlü ortamda yapılır.

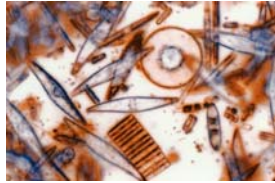
uzun zincirli alkoller

Dew Point: Çiğlenme Noktası

Dewaxing: Petrol ürünlerinden (genellikle yağlama yağları ve distile yakıtlar), solvent absorpsiyonu, soğutma (chilling) ve süzme işlemleriyle vaksların (mumlar) ayrılmasıdır.

DIN: Deutches Institut für Normung

Diatom: Diatomlar bir alg türüdür; bazıları zincirler ve koloniler halinde bulunmasına rağmen çoğu tek hücrelidir. Diatom hücrelerin karakteristik özelliği silika bir yapı ile kaplanmış olmalarıdır.

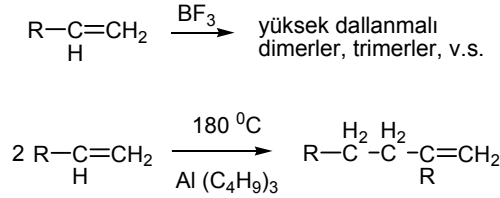

Marine diatom örnekleri

Dielektrik Kuvvet: Bir izolasyon akışkanının elektrik voltajına dayanıklılığının ölçüsüdür; örneğin, transformer yağlar gibi. Yağı dielektik kuvveti üretildikleri baz yağın özelliklerine bağlıdır.

Diesterler (Dibazik Asit Esterleri): Bir asit ve bir alkolün reaksiyonuyla elde edilirler; sentetik yağ olarak kullanılırlar. Akma noktaları -50 ile -65 °C aralığındadır.

Dimerizasyon: Alüminyum alkil katalizörleriyle (örneğin, tri-izobütil alüminyum) uçta bir çift bağı olan ve çift bağı ikinci karbonuna bağlanmış bir alkil grubu bulunan dimerler elde edilir.

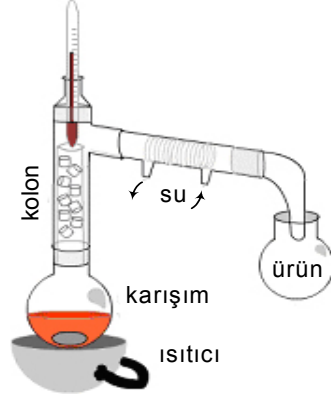
Dinamometre: Bir döner makinenin mekanik güç çıkışı veya döndürme torkunu ölçen bir cihazdır.

Dipler (Bottoms): Kule dipleri, en yüksek kaynama noktalı maddenin distilasyonu tamamlandığında, bir distilasyon ünitesinde artakalan kalıntıdır (residu). Tank dipleri, depolama tanklarının dibinde toplanan, genellikle oil, su ve yabancı maddelerden oluşan ağır maddelerdir.

Direnç: İletkenliğin tersidir; akım geçişine karşı elektriksel dirençtir.

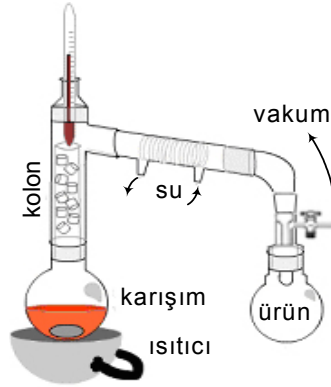
Distilasyon Aralığı: Tek bir saf maddenin belirli bir basınç altında tek bir kaynama noktası vardır. Bu karışımın kaynaması ise tek bir sıcaklıkta değil bir sıcaklık aralığında gerçekleşir. Sıcaklık aralığı genellikle atmosferik basınçta standart cihazlarla saptanır.

Distilasyon, Atmosferik Fraksiyonlu: Atmosfer basıncında yapılan fraksiyonlu distilasyon işlemidir. Sıvı bir hidrokarbon karışımı, dar kaynama aralıklarında, fraksiyonlara ayrılır; yan akım ürünleri benzin, nafta, gaz oil ve dizel oldür (motorin), dipten residu çıkar.

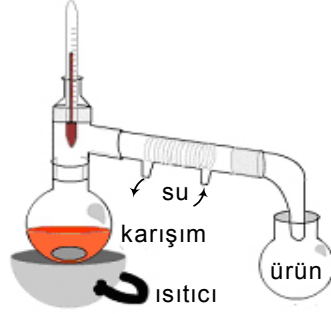

Laboratuvar fraksiyonlu distilasyon cihazı ı

Distilasyon, Vakum: Hammaddenin (Feedstok) parçalanmasını veya kriting olmasını önleyecek yeterli kaynama sıcaklıklarının elde edilebildiği vakum altında yapılan petrol distilasyonudur.

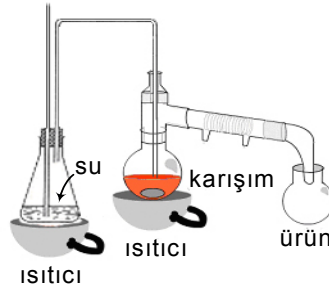

Laboratuvar fraksiyonlu vakum distilasyon cihazı **Distilasyon, basit:** Bir karışım-daki bileşiklerin kaynama noktaları farklılıklarına dayanan bir fiziksel ayırma prosesidir.

Laboratuvar basit distilasyon cihazı

Distilasyon, Su Buharı: Su buharı eşliğinde yapılan distilasyon işlemidir. Doğal aromatik bileşikler gibi sıcaklığa karşı hassas olan bazı kompleks organik bileşikler basit veya fraksiyonlu distilasyonla saflaştırılmaz, bozunurlar. Bu gibi hallerde buhar distilasyonu uygulanarak bileşiğin düşük sıcaklıkta saflaştırılması sağlanır. ($P_{\text{toplam}} = P_{\text{su}}^0 + P_{\text{org.}}^0$)

Laboratuvar su buharı (steam) distilasyon cihaz

Distilat: Distilasyon (fraksiyonlu) prosesi sırasında yoğunlaştırılarak toplanan ürünlerdir; örneğin, gaz yakıtlar, naftalar, gazyağı ve gaz oil gibi.

Distilat Fuel Oiller: Ağır gaz oillerdir; uzun zincirli (20-70 karbon atomlu) alkanlar, sikloalkanlar ve aromatik hidrokarbonlar içerir, kaynama aralığı 380-540 °C'dir.

Distile Yakıt: Konvensiyonel distilasyon operasyonlarında elde edilen petrol fraksiyonları için genel bir sınıflandırmadır. No. 1, No. 2 ve No. 4 fuel oiller ile No. 1, No. 2 ve No. 4 dizel yakıtları distile yakıtlardır.

Diyajenez (Yaratılış): Yeryüzüne yakın derinliklerde, yaklaşık olarak normal sıcaklıklar ve basınçlarda organik maddelerin biyojenik ve biyojenik olmayan reaksiyonlarla metan, karbon dioksit ve su çıkışıyla “kerojen” denilen karmaşık bir hidrokarbon yapıya dönüşmesidir.

Dizel İndeks: Dizel yakıtının yanma kalitesi hakkında bilgi veren bir sayıdır; yakıtın relatif yoğunluğu ve anilin noktasından hesaplanır. Sadece distilat grade dizel yakıtlar için geçerlidir, kalıntı yakıtlar için kullanılmaz.

Dizel Yakıtı: Dizel Yakıtları: Gaz oil veya dizel distilatlarıdır; (dizel motorları yakıtı ve ısıtma yağı olarak kullanılır) 12 ve daha fazla karbon atomlu alkanlar içerir, kaynama aralığı 180-380 °C'dir.

Dizel Yakıtı; Marine Dizel Yakıtı (MDF): Marine endüstrisinde kullanılan ve ağır distilat yakıt tanımlayan bir terimdir; az miktarda kalıntı yakıt içerebilir.

Doğal Gaz Sıvıları (NGL): Doğal gazdan elde edilen hidrokarbonlardır; temel bileşenler LPG (propan, butanlar) ve doğal benzindir. Doğal benzin, şartname değerlerine (özellikle uçuculuk değeri yönünden) uyacak şekilde hampetrolden elde edilen benzinle karıştırılarak satılır.

Doğal Gaz, Acı (Sour): Hidrojen sülfür ve merkaptanlar gibi korozif sülfürlü bileşikler içeren doğal gazdır.

Doğal Gaz, Ham: Rezervuardan çıkarıldığı haldeki doğal gaza ham doğal gaz denir; çeşitli miktarlarda ağır hidrokarbonlar (bunlar atmosferik basınçta sıvılaşır), su buharı, bazan sülfür bileşikleri (hidrojen sülfür gibi) ve hidrokarbon olmayan gazlar (karbon dioksit, nitrojen veya helyum gibi) içerir. Ham doğal gaz, çoğunlukla olduğu halde kullanılmaz.

Doğal Gaz, Islak: Islak doğal gaz, içerdiği hidrokarbon sıvılar ≥ 2 galon/1000 ft.³ gaz (≥ 26 ppm) olan doğal gazdır; .Islak doğal gazdaki metandan daha ağır sıvılaşabilen hidrokarbonlar ekonomik olarak ayrılarak yakıt olarak kullanılır.

Doğal Gaz, Sıvılaştırılmış (Liquefied Natural Gas, LNG): Aşırı soğutulmuş doğal gazdır (metan), -160 °C'da sıvı haldedir; orijinal gaz hacminin 1/640'ı kadar yer kapladığından boru hattı olmayan taşımalarda (örneğin tankerlerle) çok uygundur.

Doğal Gaz, Tatlı (Sweet): Sülfür veya sülfür bileşikleri içermeyen, veya bu tür korozif bileşikler doğrudan kullanılması için herhangi bir procesten geçirilmesine gerek olmayacak kadar az içeren doğal gazdır;

